

Юридичні науки

УДК 347.962.6

Скоромний Ярослав Ігорович

*кандидат юридичних наук,
викладач кафедри судоустрою, прокуратури та адвокатури
Львівський університет бізнесу та права*

Скоромный Ярослав Игоревич

*кандидат юридических наук,
преподаватель кафедры судоустройства, прокуратуры и адвокатуры
Львовский университет бизнеса и права*

Skoromnyy Yaroslav

*PhD in Law,
Lecturer of the Department of Judiciary, Prosecution and Advocacy
Lviv University of Business and Law
ORCID: 0000-0002-4067-710X*

**ПОРУШЕННЯ ПРИСЯГИ ЯК ПІДСТАВА КОНСТИТУЦІЙНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІ
НАРУШЕНИЕ ПРИСЯГИ КАК ОСНОВАНИЕ
КОНСТИТУЦИОННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ СУДЬИ
BREACH OF THE OATH AS A BASIS FOR THE CONSTITUTIONAL
RESPONSIBILITY OF A JUDGE**

***Анотація.** У статті розкрито основні засади притягнення судді до конституційної відповідальності внаслідок порушення присяги як головної підстави цього виду відповідальності. Встановлено, що законодавче та нормативно-правове забезпечення процедури та особливостей притягнення суддів до юридичної відповідальності регулюється такими документами, як Закон України «Про судоустрій і статус суддів», Закон*

України «Про Вищу раду правосуддя», Конституція України, Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про Вищу раду юстиції», Європейська хартія про закон «Про статус суддів», Висновок № 3 Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності, Закон України «Про запобігання корупції», Кодекс суддівської етики. З'ясовано, що звільнити суддю з посади має право тільки Вища рада правосуддя відповідно до процедури та ухваленого рішення про звільнення судді із посади. Доведено, що систематичне нехтування обов'язками, яке аж ніяк не є сумісним із статусом судді, чи виявлення невідповідності судді займаній ним посаді, виступає вагомою підставою стосовно звільнення судді із посади. Визначено, що під конституційною відповідальністю судді слід розуміти конституційне провадження щодо проведення розслідувань та притягнення судді до відповідальності внаслідок порушення ним положень Конституції України та інших законів. Встановлено, що звільнення судді із посади внаслідок порушення ним присяги належить до підстав притягнення судді до конституційно-правової відповідальності. З'ясовано, що основними видами проступків, вчинюваних суддями в контексті порушення ними присяги, виступають: 1) вчинення таких діянь (дій), які заплямовують їх звання, та створюють сумнів щодо неупередженості, об'єктивності і незалежності їх професійної діяльності, що у перспективі впливає на бачення чесності та непідкупності органів судової влади; 2) недодержання ними обмежень і вимог, визначених у Законі України «Про запобігання корупції»; 3) навмисне затягування термінів розгляду судової справи, які визначені законодавством; 4) порушення морально-етичних

принципів поведінки.

Ключові слова: конституційна відповідальність, присяга, правосуддя, суддя.

Анотація. В статті раскрыты основные принципы привлечения судьи к конституционной ответственности вследствие нарушения присяги как главной основания этого вида ответственности. Установлено, что законодательное и нормативно-правовое обеспечение процедуры и особенностей привлечения судей к юридической ответственности регулируется следующими документами, как Закон Украины «О судоустройстве и статусе судей», Закон Украины «О Высшем совете правосудия», Конституция Украины, Решение Конституционного Суда Украины по делу по конституционному представлению 53 народных депутатов Украины относительно соответствия Конституции Украины (конституционности) отдельных положений Закона Украины «о Высшем совете юстиции», Европейская хартия о законе «о статусе судей», Вывод № 3 Консультативного совета европейских судей во внимание Комитета министров совета Европы о принципах и правил, регулирующих профессиональное поведение судей, в частности, вопросы этики, несовместимой поведения и беспристрастности, Закон Украины «О предотвращении коррупции», Кодекс судейской этики. Выяснено, что уволить судью с должности имеет право только Высший совет правосудия в соответствии с процедурой и принятого решения об освобождении судьи от должности. Доказано, что систематическое пренебрежение обязанностями, которое отнюдь не является совместимым со статусом судьи, выявления несоответствия судьи занимаемой им должности, выступает веским основанием об освобождении судьи от должности. Определено, что под конституционной ответственностью судьи следует понимать

конституционное производство по проведению расследований и привлечения судьи к ответственности вследствие нарушения им положений Конституции Украины и других законов. Установлено, что освобождение судьи от должности в результате нарушения им присяги относится к оснований привлечения судьи к конституционно-правовой ответственности. Установлено, что основными видами проступков, совершенных судьями в контексте нарушения присяги, выступают: 1) совершение таких деяний (действий), которые запятнывают их звания, и создают сомнение в беспристрастности, объективности и независимости их профессиональной деятельности, в перспективе влияет на видение честности и неподкупности органов судебной власти; 2) несоблюдение ими ограничений и требований, определенных в Законе Украины «О предотвращении коррупции»; 3) умышленное затягивание сроков рассмотрения судебного дела, определенные законодательством; 4) нарушение морально-этических принципов поведения.

Ключевые слова: конституционная ответственность, присяга, правосудия, судья.

Summary. The article reveals the basic principles of bringing a judge to constitutional responsibility due to violation of the oath as the main basis for this type of responsibility. It has been established that legislative and regulatory support of the procedure and peculiarities of bringing judges to legal responsibility is regulated by the following documents, as the Law of Ukraine «On the Judicial System and the Status of Judges», the Law of Ukraine «On the High Council of Justice», the Constitution of Ukraine, the Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of 53 People's Deputies of Ukraine on the compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with certain provisions of the Law of Ukraine «On the High Council of Justice», the European Charter on the Law "On the Status

of Judges”, Conclusion No. 3 of the Consultative Council of European Judges into account of the Committee of Ministers of the Council of Europe on and the rules governing the professional conduct of judges, in particular, issues of ethics, incompatible behavior and impartiality, the Law of Ukraine «On the Prevention of Corruption», the Code of Judicial Ethics. It was found that only the High Council of Justice has the right to dismiss a judge from office in accordance with the procedure and the decision to dismiss the judge from office. It has been proved that systematic neglect of duties, which is by no means compatible with the status of a judge, revealing a judge's inadequacy to his position, serves as a good reason for dismissing a judge from office. It has been determined that the constitutional responsibility of a judge should be understood as constitutional proceedings for conducting investigations and bringing a judge to justice due to his violation of the provisions of the Constitution of Ukraine and other laws. It has been established that the dismissal of a judge from office as a result of his violation of the oath is one of the grounds for bringing the judge to constitutional and legal responsibility. It has been established that the main types of misconduct committed by judges in the context of breaking the oath are: 1) committing such acts (actions) that tarnish their titles and create doubts about the impartiality, objectivity and independence of their professional activities, in the long term affects the vision of honesty and the integrity of the judiciary; 2) their failure to comply with the restrictions and requirements specified in the Law of Ukraine «On the Prevention of Corruption»; 3) deliberately delaying the time limits for the consideration of a court case, determined by legislation; 4) violation of moral and ethical principles of behavior.

Key words: *constitutional responsibility, oath, justice, judge.*

Постановка проблеми. Дослідження доводять, що актуальність проблематики притягнення суддів до юридичної відповідальності

зумовлена впливом низки правових та суспільно-політичних факторів. Своєю чергою, досить поширеними на сьогодні виступають випадки несумлінного виконання суддями посадових обов'язків. Окрім того, поширеними є також ситуації, за яких судді виступають учасниками корупційних правопорушень. Зазначені проблеми визначають недосконалість вітчизняної судової влади та вказують на те, що не у всіх випадках на посаду судді обираються особи, які наділені високим рівнем моральних цінностей та мають незаплямовану репутацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над дослідженням ключових засад та розкриттям проблематики притягнення суддів до юридичної відповідальності працюють О. А. Банчук, Л. Є. Виноградова, А. В. Маляренко [1], Ю. А. Тихомиров [2] та інші.

Разом з тим, законодавче та нормативно-правове забезпечення процедури та особливостей притягнення суддів до юридичної відповідальності регулюється такими основними документами, як: 1) Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [3]; 2) Закон України «Про Вищу раду правосуддя» [4]; 3) Конституція України [5]; 4) Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про Вищу раду юстиції» [6]; 5) Європейська хартія про закон «Про статус суддів» [7]; 6) Висновок № 3 Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності» [8]; 7) Закон України «Про запобігання корупції» [9]; 8) Кодекс суддівської етики [10].

З огляду на досліджувану проблематику, притягнення суддів до юридичної відповідальності і законодавче та нормативно-правове її регулювання, представлене у джерелах [1–10], не до кінця вивченими

залишаються питання притягнення суддів до конституційної відповідальності як одного із видів юридичної відповідальності суддів.

Мета статті. Метою статті є розкрити основні засади притягнення судді до конституційної відповідальності внаслідок порушення присяги як головної підстави цього виду відповідальності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення тенденцій розвитку судової влади в Україні засвідчує, що судова реформа, проведена у 2010 році, відобразила значні покращення у напрямку встановлення та усунення правопорушень (діянь, бездіяльності) зі сторони суддів. Особливо проведення реформи відобразилося на алгоритмі звільнення суддів із посади внаслідок порушення ними присяги. З огляду на те, в той час, а саме в 2010 році Вищою радою правосуддя (на той час Вищою радою юстиції) було звільнено із посади 39-ть суддів через порушення ними присяги [11]. У тому році кількість звільнених суддів з посади була доволі рекордною, порівняно із попередніми роками.

Статтею 112 «Загальні умови звільнення судді з посади» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [3] зазначається, що звільнити суддю з посади має право тільки Вища рада правосуддя відповідно до процедури та ухваленого рішення про звільнення судді із посади, визначених у Законі України «Про Вищу раду правосуддя» [4].

Окрім того, відповідно до статті 115 «Звільнення судді з посади у разі вчинення істотного дисциплінарного проступку, грубого чи систематичного нехтування обов'язками» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [3] систематичне нехтування обов'язками, яке аж ніяк не є сумісним із статусом судді, чи виявлення невідповідності судді займаній ним посаді, виступає вагомою підставою стосовно звільнення судді із посади.

Водночас статтею 126 Конституції України [5] також зазначається, що підставою звільнення суддя із посади виступає учинення ним

дисциплінарного проступку, систематичного або грубого нехтування покладеними на нього обов'язками, які не можуть бути сумісні займаний ним посади та не відповідають положенням, визначеним у статусі його як судді.

Згідно статті 3 «Повноваження Вищої ради правосуддя» Закону України «Про Вищу раду правосуддя» [4] ухвала рішення про звільнення судді із посади входить до повноважень Вищої ради правосуддя.

Поряд з тим, статтею 57 «Присяга судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [3] визначено текст присяги, зокрема те, що особа, яка призначається на посаду судді, зобов'язується українському народові незалежно, безсторонньо, справедливо, об'єктивно, неупереджено і кваліфіковано проводити правосуддя іменем держави та керуватись, при цьому, принципом верховенства права, підкорятись тільки закону, сумлінно та із чесністю виконувати покладені на нього обов'язки та здійснювати повноваження, дотримуватись, при цьому, принципів та правил етичної поведінки судді, та не вчиняти дій (діянь), які порочать звання його як судді та/чи підривають авторитетність правосуддя.

Складення присяги суддею відбувається на урочистій церемонії за присутності Президента України. Разом з тим, запрошення на церемонію присяги судді отримують Голова Верховного Суду, Голова Вищої ради правосуддя, Голова Ради суддів України і Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (відповідно до статті 57 «Присяга судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [3]).

Акцентуючи увагу на змісті тексту присяги судді, А. В. Маляренко зазначає, що суддя зобов'язується в суворому порядку дотримуватись морально-етичних засад і поводитись гідно та порядно відповідно до високої посади, яку він займає, оскільки він бере на себе обов'язок відправляти правосуддя [1, с. 27].

Відповідно до Рішення Конституційного Суду України у справі за

конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про Вищу раду юстиції» дотримання присяги суддею виступає для нього обов'язком.

Що стосується конституційної відповідальності судді, то відповідно до трактування, представленого у юридичних джерелах, під цим поняттям слід розуміти конституційне провадження щодо проведення розслідувань та притягнення судді до відповідальності внаслідок порушення ним положень Конституції України та інших законів [2, с. 320].

Таким чином, звільнення судді із посади внаслідок порушення ним присяги належить до підстав притягнення судді до конституційно-правової відповідальності. З огляду на такі обставини виникає зміна у правовому статусі судді. При цьому, підстави та процедура застосування до них положень, визначених у законодавчих актах, повинні бути однозначними та чіткими і доволіно не трактуватись.

За міжнародними стандартами основна позиція в контексті правового визначення підстав націлена на накладення на суддів відповідальності. До прикладу, Європейською хартією про закон «Про статус суддів» [7], зокрема п. 5.1 «Відповідальність» зазначено, що підстави, якими визначається процедура звільнення судді мають бути чіткими та конструктивними.

Разом з тим, відповідно до Висновку № 3 Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності» [8], кожна країна повинна мати такий закон чи первинні правові положення, якими насамперед регулюватиме поведінку суддів та застосовуватиме до них такі норми, які найточніше відобразатимуть особливості застосування дисциплінарних стягнень.

Слід відмітити, що порушення присяги суддею, що здійснює правосуддя у адміністративному суді, може настати і у тому випадку, коли ним не виконуються обов'язки, визначені нормами процесуального законодавства щодо посади, яку він обіймає.

Дослідження доводять, що ні в законодавчих документах (зокрема Законі України «Про судоустрій і статус суддів» [3] та Законі України «Про Вищу раду правосуддя» [4]), ані в Рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про Вищу раду юстиції» [6] немає чіткого встановлення критеріїв кваліфікації проступків суддів, зокрема тих проступків, які належать до порушення ними присяги. Визначення змісту таких критеріїв можливе за рахунок аналізування інших законодавчих та нормативно-правових документів, вимог та стандартів міжнародно-правових документів, а також вивчення судової практики.

З огляду на те, виникає необхідність у більш детальному аналізі основних видів проступків, вчинюваних суддями в контексті порушення ними присяги. Так, до таких видів проступків згідно інформації, поданої у [12], належить вчинення суддею таких діянь (дій), які заплямовують його звання, та створюють сумнів щодо неупередженості, об'єктивності і незалежності його професійної діяльності, що у перспективі впливає на бачення чесності та непідкупності органів судової влади (відповідно до статті 106 «Підстави дисциплінарної відповідальності судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [3] однією із основних підстав, за яке передбачено притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, виступає допущення суддею такої поведінки, яка насамперед порочить його звання судді та/чи суттєво підриває авторитетність системи правосуддя, а особливо щодо чесності, моралі, непідкупності судді, спеціально визначеного способу життя, який насамперед відповідає його

статусу).

Окрім підстави притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, яка окреслена вище, суддю також можна притягти до дисциплінарної відповідальності за [3]:

- незаконну відмову у доступі до здійснення правосуддя;
- значне порушення норм та вимог процесуального законодавства внаслідок проведення правосуддя;
- не встановлення мотивів у судовому рішенні щодо ухвалення чи відхилення фактів, наданих сторонами, стосовно виникнення між ними спору;
- недотримання умов відкритості та гласності судового процесу;
- недотримання умов рівності усіх сторін судового процесу перед судом та законом, порушення наданої їм свободи у представленні доказів та доведенні їх переконливості перед судом;
- ненадання обвинуваченій стороні судового процесу права на її захист, а також перешкоджання дотримання прав інших сторін судового процесу;
- затягування розгляду судової справи та/чи не реалізацію заходів щодо належного розгляду судової справи в період визначеного законом терміну;
- навмисне чи через недбалість допущення порушень прав людини та основоположних свобод внаслідок ухвалення судового рішення;
- недодержання вимог щодо нерозголошення таємниці, яка перебуває під охороною закону, зокрема таємниці нарадчої кімнати чи інформації, яка є відомою на час розгляду відповідної судової справи в закритому засіданні;
- ненадання інформації Генеральному прокурору та Вищій раді правосуддя про діяльність стосовно проведення правосуддя, а також про

звертання учасників судового процесу та/чи інших осіб, які уповноважені виконувати функції держави, щодо конкретних судових справ;

– ненадання інформації Раді суддів України щодо ситуації настання реального або потенційного конфлікту інтересів безпосередньо судді (за винятком випадків, коли не є можливим врегулювання такого конфлікту інтересів відповідно до порядку, що визначений положеннями процесуального законодавства);

– перешкоджання реалізації процесу проведення правосуддя іншими суддями;

– ненадання чи невчасне надання інформації, необхідної для оприлюднення декларації особи, що уповноважена виконувати покладені на неї функції держави чи функції органів місцевого самоврядування, відповідно до процедури, що визначена у законодавчих положеннях стосовно запобігання корупції;

– не відображення у декларації особи, що уповноважена виконувати покладені на неї функції держави чи функції органів місцевого самоврядування, інформації відповідно до процедури, що визначена у законодавчих положеннях стосовно запобігання корупції;

– відображення у декларації особи, що уповноважена виконувати покладені на неї функції держави чи функції органів місцевого самоврядування, свідомо недостовірної інформації чи навмисне не відображення інформації, що визначена у законодавчих положеннях стосовно запобігання корупції;

– використання статусу з ціллю незаконного одержання матеріальних благ чи іншої вигоди, однак, якщо такий проступок не містить у собі складу злочину чи кримінального проступку;

– допущення вчинення суддею недоброчесної поведінки, зокрема внаслідок здійснення ним чи членам його сім'ї таких витрат, які значно перевищують рівень доходів судді та рівень доходів членів його сім'ї;

– ненадання даних чи надання свідомо неправдивих даних відповідно до законної вимоги на них члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України і/чи члена Вищої ради правосуддя, зокрема у ситуації недотримання визначених законодавством термінів надання таких даних;

– не проходження курсів підвищення кваліфікації згідно із направленням, визначеним органом, який проводить дисциплінарне провадження стосовно судді, у Національній школі суддів України, чи не проходження визначеного у перспективі кваліфікаційного оцінювання стосовно відзначення здатності судді проводити правосуддя у суді, чи не підтвердження здатності судді проводити правосудді у суді згідно результатів кваліфікаційного оцінювання;

– встановлення вини у вчиненні ним корупційного правопорушення чи правопорушення, що пов'язане із корупцією відповідно до випадків, визначених законодавством;

– ненадання чи невчасне надання декларації родинних зв'язків відповідно до порядку, встановленого законодавством;

– свідоме надання у декларації родинних зв'язків недостовірних даних;

– ненадання чи невчасне надання декларації доброчесності відповідно до порядку, встановленого законодавством;

– свідоме надання у декларації доброчесності судді недостовірних даних.

Дослідження доводять, що на сьогодні трактування змісту поняття «порушення присяги» чітко розкривається судовою практикою. Так, до прикладу, вивчення практики Вищого адміністративного суду України, тобто суду першої інстанції, який розглядає справи щодо оскарження актів Президента України, Верховної Ради України та Вищої ради правосуддя, якими визначаються особливості та підстави звільнення суддів із посади внаслідок порушення ними присяги, засвідчує, що оцінка оскаржених

рішень Вищою радою правосуддя стосовно порушення суддями присяги проводиться Вищим адміністративним судом України індивідуально із встановленням конкретних ознак правопорушення, якщо вони існують, чи виявленням відсутності таких правопорушень. З огляду на те, Вищим адміністративним судом України зазначено, що в основі проступку порушення присяги суддями лежить: 1) порушення вимог та правил підсудності; 2) необґрунтоване застосування заходів та методів стосовно забезпечення позову; 3) порушення норм процесуального законодавства; 4) вчинки, які засвідчують несумлінне та нечесне виконання службових обов'язків у ході здійснення правосуддя та прийняття судових рішень.

Разом з тим, Вищим адміністративним судом України не визначено того, що порушення присяги суддями виступає порушенням норм процесуального законодавства та/чи матеріального законодавства у випадку, коли не встановлено фактів у ході розгляду судової справи стосовно умисного порушення суддями законодавства чи несумлінне та неупереджене виконання ними посадових обов'язків [13].

Аналізування підстав притягнення суддів до відповідальності через порушення ними присяги, визначених Вищим адміністративним судом України, дозволяє виділити основні ознаки такого проступку, зокрема: 1) прямий умисел суддів, тобто у ситуації ухвалення ними судового рішення має бути чітке розуміння протиправності їхніх діянь чи бездіяльності із передбаченням можливого настання негативних наслідків; 2) порушення суддями правил безстороннього розгляду судової справи, тобто у ситуації, коли судді свідомо порушують та ігнорують права та законні інтереси інших сторін судового процесу, стаючи на сторону однієї із них; 3) значний негативний вплив, спричинений діями чи бездіяльністю суддів, внаслідок чого настало порушення прав та законних інтересів окремих осіб чи держави загалом.

Серед інших основних видів проступків, вчинюваних суддями в

контексті порушення ними присяги, слід також виділити недодержання ними обмежень і вимог, визначених у Законі України «Про запобігання корупції» [9]. Положеннями цього Закону визначено правові і організаційні аспекти діяльності системи запобігання та протидії корупції, процедуру застосування різних антикорупційних превентивних механізмів та правила стосовно усунення (нейтралізації) наслідків корупційних злочинів (правопорушень). Разом з тим, цим документом визначається ряд обмежень для суддів, як посадових осіб органів судової влади, стосовно використання ними службових повноважень.

Відповідно до ч. 1 статті 3 «Суб'єкти, на яких поширюється дія цього Закону» Закону України «Про запобігання корупції» [9] положення щодо запобігання та протидії корупції поширюються на суддів, суддів Конституційного Суду України, Голову та заступника Голови, членів, інспекторів та посадових осіб секретаріату Вищої ради правосуддя, Голову, заступника Голови, членів та інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, посадових осіб Державної судової адміністрації України, присяжних (на момент виконання ними, покладених на них обов'язків, у суді).

Що стосується несумісності суддів, то відповідно до статті 54 «Вимоги щодо несумісності» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [3], перебування судді на посаді є несумісне із здійсненням професійної діяльності в законодавчому чи виконавчому органі державної влади або органах місцевого самоврядування. Судді також не мають права поєднувати професійну діяльність із адвокатською чи підприємницькою діяльностями, перебувати на інших оплачуваних посадах чи здійснювати іншу оплачувану діяльність, за винятком викладацької, творчої чи наукової, перебувати у керівному складі органу, наглядової ради організації чи підприємства, основною метою яких виступає отримання прибутку.

Ще одним видом проступків, вчинюваних суддями в контексті порушення ними присяги, виступає навмисне затягування термінів розгляду судової справи, які визначені законодавством. Основна особливість цього проступку полягає у легкості його встановлення, тому що терміни розгляду судової справи чітко окреслені нормами процесуального законодавства. Особливим виступає той факт, що за недодержання термінів розгляду судової справи, визначених законодавством, суддю можна притягнути до відповідальності. Проте тут слід відмітити, що не завжди за порушення термінів розгляду судової справи, суддю можна звільнити із посади. Насамперед за таке діяння законодавством передбачено накладення на суддю дисциплінарного стягнення.

Порушення морально-етичних принципів поведінки суддею також виступає одним із видів проступків, вчинюваних суддями в контексті порушення ними присяги. Так, відповідно до статті 58 «Етика судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [3] особливості етичної поведінки суддів чітко визначені у Кодексі суддівської етики, які затверджені з'їздом суддів України відповідно до пропозиції Ради суддів України.

Так, згідно положень Кодексу суддівської етики [10], суддя:

- має виступати прикладом сумлінного дотримання вимог закону та принципу верховенства права, присяги, даної, вступаючи на посаду судді;
- повинен додержуватися високого рівня стандартів поведінки з ціллю посилення довіри громадян до чесності, неупередженості, незалежності та справедливості суду;
- повинен уникати різного роду незаконного впливу на його діяльність як судді у ході здійснення ним правосуддя та прийняття (ухвалення) судового рішення;

- посадове становище не повинен використовувати у особистих цілях або інтересах, а також не дозволяти вчинювати таких діянь іншим;
- максимально націлити особисті зусилля на формування про нього думки у громадян, як законослухняної, розсудливої і поінформованої посадової особи;
- не порушувати правил етичної поведінки, оскільки їх порушення виступатиме підставою притягнення його до дисциплінарної відповідальності;
- повинен неупереджено та старанно виконувати службові обов'язки і вживати всіх можливих заходів задля здобуття ґрунтовніших особистих знань і вдосконалення практичних навиків;
- здійснювати правосуддя відповідно до порядку та процедури, визначених процесуальним законодавством;
- ввічливо, тактовно, із витримкою та повагою ставитися до учасників судового процесу і інших осіб;
- професійно та незалежно виконувати посадові обов'язки, базуватись на фактах, особистій оцінці доказів, розуміти та керуватись законом, справедливо розглядати судові справи у суді;
- не допускати випадків неповаги до людини з позиції ознак її раси, національності, соціально-економічного становища, статі, політичних поглядів, релігії, фізичних вад;
- із повагою ставитися до права на інформацію щодо судового розгляду справи, однак не допускати до порушення принципу гласності судового процесу.

Висновки і перспективи подальших розвідок. За результатами опрацювання джерел [1–14] розкрито основні засади притягнення судді до конституційної відповідальності внаслідок порушення присяги як головної підстави цього виду відповідальності. Окрім того, встановлено, що:

– законодавче та нормативно-правове забезпечення процедури та особливостей притягнення суддів до юридичної відповідальності регулюється такими документами, як Закон України «Про судоустрій і статус суддів», Закон України «Про Вищу раду правосуддя», Конституція України, Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про Вищу раду юстиції», Європейська хартія про закон «Про статус суддів», Висновок № 3 Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності», Закон України «Про запобігання корупції», Кодекс суддівської етики;

– звільнити суддю з посади має право тільки Вища рада правосуддя відповідно до процедури та ухваленого рішення про звільнення судді із посади;

– систематичне нехтування обов'язками, яке аж ніяк не є сумісним із статусом судді, чи виявлення невідповідності судді займаній ним посаді, виступає вагомою підставою стосовно звільнення судді із посади;

– підставою звільнення судді із посади виступає учинення ним дисциплінарного проступку, систематичного або грубого нехтування покладеними на нього обов'язками, які не можуть бути сумісні займаній ним посаді та не відповідають положенням, визначеним у статусі його як судді.

– під конституційною відповідальністю судді слід розуміти конституційне провадження щодо проведення розслідувань та притягнення судді до відповідальності внаслідок порушення ним положень Конституції України та інших законів;

– звільнення судді із посади внаслідок порушення ним присяги

належить до підстав притягнення судді до конституційно-правової відповідальності;

– порушення присяги суддею, що здійснює правосуддя у адміністративному суді, може настати і у тому випадку, коли ним не виконуються обов'язки, визначені нормами процесуального законодавства щодо посади, яку він обіймає;

– основними видами проступків, вчинюваних суддями в контексті порушення ними присяги, виступають: 1) вчинення суддею таких діянь (дій), які заплямовують його звання, та створюють сумнів щодо неупередженості, об'єктивності і незалежності його професійної діяльності, що у перспективі впливає на бачення чесності та непідкупності органів судової влади; 2) недодержання ними обмежень і вимог, визначених у Законі України «Про запобігання корупції»; 3) навмисне затягування термінів розгляду судової справи, які визначені законодавством; 4) порушення морально-етичних принципів поведінки суддею;

– ні в законодавчих документах, а ні в рішеннях Конституційного Суду України немає чіткого встановлення критеріїв кваліфікації проступків суддів, зокрема тих проступків, які належать до порушення ними присяги.

Перспективи наступних досліджень полягають у ґрунтовному вивченні і розкритті ключових засад накладення на суддів юридичної відповідальності, що регулюються положеннями та нормами діючого законодавства.

Подяки. Автор висловлює особливу подяку *Скриньковському Руслану Миколайовичу*, кандидату економічних наук, професору, професору кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій Закладу вищої освіти "Львівський університет бізнесу та права", за окремі консультації і деякі конструктивні поради в процесі написання наукової

статті.

Література

1. Малярєнко А. В. Про присягу судді та відповідальність за її порушення // Вісник Верховного Суду України. 2012. № 2. С. 26–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvsu_2012_2_8
2. Тихомиров Ю. А. Теория компетенции. М.: Юринформцентр, 2001. 355 с.
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
4. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text>
5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про Вищу раду юстиції» від 11.03.2011 р. № 2рп/2011 (Справа N 1-4/2011). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-11#Text>
7. Європейська хартія про закон «Про статус суддів»: Міжнародний документ від 10.07.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_236
8. Висновок № 3 Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики,

- несумісної поведінки та безсторонності від 19.11.2002 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU02286>
9. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
10. Кодекс суддівської етики: Затверджено Рішенням XI (чергового) з'їзду суддів України від 22.02.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13/sp:java-:max10>
11. Інформація про результати діяльності Вищої ради юстиції за 2011 рік: дані Вищої ради юстиції. Офіційний сайт Вищої ради правосуддя. URL: <http://www.vru.gov.ua/statistics>
12. Офіційний вісник України. Законодавство України // Офіційний вебпортал Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/b19>
13. Практика розгляду Вищим адміністративним судом України як судом першої інстанції справ щодо оскарження актів Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради юстиції про звільнення суддів у зв'язку з порушенням присяги судді: узагальнення судової практики ВАС України. URL: <http://www.vasu.gov.ua/sudovapraktika/uzagalnennya>
14. Skoromnyy Y., Skrynkovsky R. Lustration as a Particular Procedure for Bringing a Judge to Justice in Ukraine // Path of Science. 2020. Vol. 6, No 11. Pp. 1001–1009 (in Ukr.). doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.64-1>